

Vierasainevalvontaprosessi

OSA: 1 – Elintarvikkeiden kasvinsuojeluainejäämävalvontaohjelma

Evira/843/0411/2014

Eviran raportti
Hyväksymispäivä X.X.2014

Tuoteturvallisuus

Hyväksyjä Arja Kaiponen

Esittelijä Tomi Kekki

Lisätietoja Eviran vierasainevalvonnan yhteistyöryhmä

Sisällysluettelo

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	5
3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys	5
3.2 Puutteiden analyysi	5
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	6
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	6
5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen.....	6
5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen.....	6
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	7
6 VALVONNAN RESURSSIT	7
7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN	7

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Jäämävalvontaohjelma onnistui kokonaisuudessa hyvin. Sillä saavutettiin ohjelmalle asetetut tavoitteet.

- Virallinen valvonta oli riittävän tehokasta ja sillä saavutettiin asetusten (EY) N:o 882/2004 ja (EY) N:o 178/2002 mukaiset vaatimukset.
- Jäämävalvontaohjelma on vakiintunut osa valvontaa ja sitä on priorisoitu riittävästi. Resurssit olivat pääosin riittävät, mutta kotimaisten näytteiden osuus on liian pieni verrattuna tuontielintarvikkeisiin.
- Mahdollisista kuntaviranomaisten resurssiongelmista ei ole tullut sellaista viestiä, että tämän vierasainevalvontaohjelman toteuttaminen nykyisellä tavalla olisi vaarassa, mutta näytemäärät ovat silti jääneet vuosittain pyydettyä pienemmäksi. Yksittäistapauksissa myös kuntien säästöt ovat vaikuttaneet. Osassa tapauksista näytettä ei pystytä hankkimaan muiden rajoitteiden vuoksi.
- Viranomaisten välillä oleva koordinaatio oli riittävää tavoitteiden saavuttamisen kannalta.
- Pääosin valvonta oli riittävän riskiperusteista. Koska valvontaohjelman sisällöstä on vain osittain säädetty EY-lainsäädännössä, jäsenmaalle jää hyvin mahdollisuuksia kohdentaa valvontaa omiin tarpeisiin.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Elintarvikkeita koskevaa kasvinsuojeluainejäämävalvontaa toteutetaan yhteisöläinsäädännön vaatimuksesta (396/2005/EY). Sen tavoitteena on valvoa, ettei elintarvikkeissa esiinny kiellettyjä kasvinsuojeluainejäämiä ja etteivät elintarvikkeet sisällä sallittujen aineiden jäämiä yli lainsäädännössä asetettujen enimmäismäärien. Jäämävalvonta palvelee myös kasvinsuojeluaineiden käytön valvontaa. Evira koordinoi vuosittaisen kansallisen valvontaohjelman valmistelua. Valvontaohjelman valmisteluun ja raportointiin osallistuvat Eviran lisäksi tullilaitos, Helsingin kaupungin ympäristökeskus ja Valvira.

Valvontaohjelman näyteenotto tapahtuu osittain satunnaisotannalla, mutta sitä pyritään kohdentamaan myös tuotteisiin, joissa mahdollisia ongelmia on esiintynyt.

Kokonaisuudessaan näytemäärä 2013 oli 2265. Toteutunut näytemäärä oli suunnitelmaa suurempi, johtuen tullin suunniteltua suuremmasta näytemäärästä. Satunnaisotannan lisäksi tehtiin tarvittaessa epäilyyn perustuvia tutkimuksia, jotka tavallisesti liittyivät todetun määräystenvastaisen näytteen johdosta tehtyihin lisäselvityksiin tai EU:n ”riskituoteasetukseen” (EY) N:o 669/2009.

Eviran toteuttama valvontaohjelma (kotimaiset tuotteet) jäi hieman suunniteltua pienemmäksi. Noin 85 % näytteistä saatiin Eviran pyynnön mukaisesti kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten ottamana. Ongelmia oli erityisesti yrtti-, salaatti- ja ohrainäytteiden saamisessa. Näytteitä otettiin myös Eviran toimesta, jolloin lopullinen näytemäärä nousi 214:sta (90 % tavoitteesta). Valvira (20 näytettä) ja Helsingin kaupunki (110 näytettä) keräsivät näytteitä suunnitelmansa mukaisesti.

Yksityiskohtaiset tulokset julkaistaan vuosittain Eviran raporttina.

Komissiolle toimitettiin syyskuun 2013 loppuun mennessä yksityiskohtainen suunnitelma vuodelle 2014, jossa on esitetty näyte- ja analyysimäärät sekä käytettävät analyysimenetelmät.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTEMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Elintarvike, joka sisältää jäämiä yli sallitun enimmäismäärän (MRL), on lainsäädännön mukaan elintarvikkeeksi kelpaamaton. Määräystenvastaisiksi katsotaan kuitenkin ainoastaan ne erät, joissa pitoisuus ylittää MRL:n myös silloin, kun menetelmän mittausepävarmuus otetaan huomioon. Kasvinsuojeluainejäämävalvonnassa on sovittu noudatettavan 50 %:n mittausepävarmuutta valvontatoimenpiteiden käynnistämiseksi.

Yhteensä MRL ylittyi 117 erässä, mutta mittausepävarmuuden huomioon ottamisen jälkeen 63 erää katsottiin määräystenvastaisiksi. Kaikista tutkituista eristä määräystenvastaisien osuus oli 2,8 %.

Taulukko 1. Kasvinsuojeluainejäämävalvontaohjelmassa esiintyneiden määräystenvastaisien näytteiden osuus tutkituista näytteistä vuonna 2013.

Alkuperä	Tulli		Evira		Helsingin kaupunki		Valvira	
Näytteitä yhteensä	1900 kpl		210 kpl		110 kpl		20 kpl	
	tutkittu	määräysten- vastaisia %	tutkittu	määräysten- vastaisia kpl	tutkittu	määräysten- vastaisia kpl	tutkittu	määräysten- vastaisia kpl
Kotimaiset	0	0	210	1	110	1	2	0
EU-tuotteet	936	1,2 %	0	0	0	0	12	0
Kolmasmaatuotteet	985	4,9 %	0	0	0	0	6	0

Riskinarvion perusteella seitsemästä määräystenvastaisesta erästä lähetettiin ilmoitus

muille jäsenvaltioille EU:n nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) kautta. Takaisinvetotoimenpiteisiin ryhdyttiin niiden markkinoille päässeiden erien osalta, joiden todettiin riskinarvioinnissa aiheuttavan vaaraa kuluttajille.

3.2 Puutteiden analyysi

Kasvinsuojeluainejäämävalvonnan kotimaiset elintarvikkeet olivat määräystenmukaisia yhtä naurisnäytettä lukuun ottamatta. Ylitys johtui dimetooatista. Kyseessä oli myös kasvinsuojeluaineen käyttö, jota ei ole Suomessa rekisteröity kyseisiin käyttökohteisiin. Eviran ohjelmassa havaitusta määräystenvastaisesta tuotteesta otettu uusintanäyte oli määräystenmukainen. Lisäksi kolmesta eri tiloilta otetusta näytteestä havaittiin jäämiä sellaisten kasvinsuojeluaineiden käytöstä, joita ei Suomessa ole rekisteröity kyseisiin käyttökohteisiin. MRL ei kuitenkaan ylittynyt näissä tapauksissa. Yhdessä purjosipulinäytteessä havaittiin fludioksoniilia ja syprodiiniä, yhdessä purjosipulinäytteessä esfenvaleraattia ja yhdessä porkkananäytteessä trifluraliinia.

Koska kasvinsuojeluaineiden jäämävalvonta on osa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten täydentävien ehtojen valvontaa, ELY-keskuksen tarkastajat tekivät tiloilla Tukesin toimeksiannosta kasvinsuojeluaineiden käytönvalvonnan tarkastuksen,

ja tilat otettiin täydentävien ehtojen mukaiseen valvontaan nk. laajennuksen kautta.

Määräystenvastaisen naurisnäytteen osalta paikallinen elintarvikevalvontaviranomainen asetti viljelijän hallussa olevat tuotteet myyntikieltoon ja suoritettiin takaisinvento nauriita ostaneilta yrityksiltä sekä kuluttajilta, sillä terveysthaidan mahdollisuutta ei voitu kokonaan pois sulkea riskinarvioinnin jälkeen. Viljelijä sai täydentävien ehtojen sanktion kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevien säädösten laiminlyömisestä. Porkkananäytteen osalta tarkastuksella ei voitu osoittaa hyväksymättömän aineen käyttöä eikä täydentävien ehtojen laiminlyömisestä seurannut siten sanktiota.

Maahantuoduista tuotteista kasvinsuojeluaineiden jäämiä sisälsi 56 %. Useimmin jäämiä esiintyi tuoreissa hedelmissä ja marjoissa (n. 80 %) sekä pakastemarjoissa (n. 80 %). Tuoreista vihanneksista n. 55 % sisälsi kasvinsuojeluaineiden jäämiä. Tavaraeristä 61 (3,2 %) osoittautui määräystenvastaisiksi sisältäen yhtä tai useampaa kasvinsuojeluainetta yli sallitun enimmäismäärän. MRL-tasolla olevia jäämiä tai lieviä ylityksiä, joista annettiin ainoastaan huomautus tavaranhaltijalle, todettiin 86 (4,5 %) erässä. Eniten määräystenvastaisia eriä oli teessä, yrttiteessä, eksoottisissa hedelmissä sekä marjoissa. Määräystenvastaisista eristä valtaosa (49 kpl) oli EU:n ulkopuolella tuotettuja elintarvikkeita ja 12 erää oli EU-alkuperäisiä elintarvikkeita. Tämä osoittaa, että kaikissa EU:n ulkopuolisissa maissa ei kyetä noudattamaan maatalouskäytäntöjä, jotka vastaisivat EU:n tiukentuvia MRL-vaatimuksia.

Määräystenvastaiset kasvinsuojeluainejäämät voivat aiheuttaa ongelmia elintarvikkeiden turvallisuudelle. Tavallisesti jäämävalvonnassa esiintyvät yksittäiset jäämäpitoisuudet ovat kuitenkin niin pieniä, ettei niistä aiheudu kuluttajalle akuuttia vaaraa. Jokainen määräystenvastainen tuote-erä arvioidaan yhteisötasolla hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti ja ne tuotteet, joiden jäämäpitoisuus ylittää jollakin kuluttajaryhmällä, kuten esimerkiksi lapsilla, akuutin toksisuuden viitearvon (ARFD), vedetään pois markkinoilta. Kaikkien määräystenvastaisten tuotteiden jakelu elintarvikeketjuun kuitenkin pysäytetään, ja erät joko tuhoetaan tai palautetaan alkuperämaahan.

Lainsäädännössä on riittävät säännökset siitä, miten toimitaan määräystenvastaisten tuotteiden kohdalla ja miten selvitykset on tehtävä. Myös seuraamuksista on selvät säännökset, ja kotimaiset viljelijät ovat niistä tietoisia.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Kasvinsuojeluainejäämävalvontaa ei auditoitu kansallisesti eikä FVO:n toimesta vuonna 2013. Kasvinsuojeluainejäämien valvonta Evirassa auditointiin sisäisesti.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Toimijoiden säädösentuntemusta varmistettiin erityisesti kouluttamisella ja säännöllisellä sidosryhmätyöskentelyllä.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Kasvinsuojeluainejäämien valvonnassa tutkittiin yhteensä 2265 näytettä. Määräystenvastaisia näytteitä todettiin yhteensä 63 (2,8 %). Näiden osalta toimivaltaiset elintarvikevalvontaviranomaiset suorittivat lainsäädännössä määritetyt toimenpiteet. Kaikkien määräystenvastaisten tuotteiden jakelu elintarvikeketjuun pysäytettiin ja seuraavista eristä otettiin seurantanäytteet ennen tuotteiden pääsyä markkinoille.

Määräystenvastaiset tuote-erät tuhottiin tai palautettiin viranomaisvalvonnassa alkuperämaahan. Lisäksi toimivaltaiset viranomaiset suorittivat täydentävien ehtojen ja kasvinsuojeluaineen käytön valvonnat kotimaisten tuotteiden tapauksissa.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Valvontajärjestelmää pyritään jatkuvasti parantamaan ja toimintatapoja kehittämään. Vuoden 2010 alusta alkaen kasvinsuojeluaineiden jäämiä koskevien säädösten noudattaminen on ollut osa elintarvikkeiden tuotantoa koskevien täydentävien ehtojen valvontaa. Jos todetaan, että näytteessä on kasvinsuojeluaineiden jäämiä raja-arvon ylittävä määrä, valvonta laajenee täydentävien ehtojen valvonnaksi. Ohjeistusta kasvinsuojeluainejäämien valvontaan liittyen on annettu osana täydentävien ehtojen ohjeistusta.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelman sisältö säädetään suurelta osin EU:n monitorointiasetuksessa, jonka perusteella ohjelma laaditaan. EU:n ohjelman mukaisen tutkimusten lisäksi valvontaohjelmaan kuuluu merkittävä määrä muita tuotteita, jotka on katsottu kansallisesti merkittäviksi. Kotimaisista tuotteista otettujen näytteiden määrää olisi kuitenkin tarpeen nostaa erityisesti eniten tuotettujen kasvien osalta.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN

Tarvittavat muutokset VASUssa ovat varsin pienet, sillä valvontaohjelmaa toteutetaan samojen säännösten mukaisesti kuin vuonna 2013.